Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯТ-МОНГОЛОЙ ҮНЭН

ВКП(б)-гэй Бурят-Монголой Обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй ба ВКП(б)-гэй Улан-Удын Горкомой орган.

№ 237 (4873)
ВТОРНИК
ДЕКАБРИИН
4
1945 он

Сэн 20 мүн.

Советскэ хүнэй ажалай бүтээсэ ба тэрэнэй хүдэлмэриин шанар үлэмжэ һайн үрэ үгэхынь түлөө ажаүйлэдбэридэ, хүдөө ажалда, транспорт дээрэ ба манай бүхы учреждениНүүдтэ ажалые хайшан гэжэ үлэмжэ зүбөөр эмхидхэхэ тухай үлүү ехээр бодожо үзэхэ ёһотойбди.

В. М. МОЛОТОВ.

Гашейнхидай уряалые халан абая!

Бүхы дэлхэйн арад зоной хорото дайсан—немецкэ булимтарагшад ба японско агрессорнуудые узуур ун-гяарынь үй бута сохижо, амгалан тайбан ажалаа дахяад мандуулһан бүхы советскэ арадтаяа хамта, Бурят-Монголой колхозно таряашад ерэхэ жэлэй хабарай тарилгада бэлэдхэжэ эхилээ. Үндэр ургасын түлөө энэ тэмсэл хадаа урда жэлнүүдэйхиһээ һураггүй амжалтатайгаар үнгэргэгдэхэ ёһотой. Парти ба правительство, нүхэр Сталин болбол манай республикые түрүү областьнуудай зэргэдэ оруулхын түлөө угаа ехэ оролдолго гаргана. Парти ба правительствын энэ халуун анхаралые бодотоор харюулхын тулада эрэгтэй эмэгтэй колхозниигууд болон МТС, совхозуудай хүдэлмэрилэгшэд имагтал шэн зоригтойгоор ажаллаха уялгатай.

1946 ондо—Дүрбэдэхи Сталинска Табанжэлэй түрүүшын жэлдэ—манай республикын хүдөө ажалай урда хадалан сабшалангай ургасые дээшэлүүлхэ тон шухала ба харюусалгатай зорилго табигдаһан байна. ВКП(б)-гэй Обкомой XXI пленумэй тогтоол соо Областной партийна организациин хүдэлмэри хадаа 1946 оной хабарай хүдөө ажалай хүдэлмэринүүдтэ бэлэдхэхэ ба тэрэниие үнгэргэхэ ябадал хэрзэргэ хаһа саг соогоо хэгдэһэн дээрэһээ сэгнэгдэхэ гэжэ партиин Центральна Комитедэй айхабтар шухалаар зааһан тухай бэшэгдэһэн байна.

Хабарай тарилгада бэлэдхэлэй шухала хүдэлмэринүүдэй нэгэниинь хадаа трактор ба хүдөө-ажалай багажа зэмсэгүүдые эрхим шанартайгаар түргэн саг соо заһабарилха ябадал болоно. Хүдөө ажалай хүдэлмэринүүдэй үедэ трактор машина болон комбайнууд нэгэшье һаал һамшаггүйгөөр хүдэлмэрилхөөр заһабарилагдаһан байха ёһотой.

Энээниие хүсэд һайнаар ойлгожо, хабарай тарилгада эрхим бэлэдхэл хэхые хүсэһэн Гашейн МТС-эй коллективэй тракторист, комбайнер, хүдэлмэришэд ба албахаагшад Бурят-Монгол АССР-эй эрэгтэй эмэгтэй тракторист, комбайнер, хүдэлмэришэд ба албахаагшадта хандалга гаргаба. Гашейнхид болбол тракторна паркын заһабарилгые СССР-эй Верховно Соведтэ һунгалтануудые хэхэ үдэр—1946 оной февралиин 15-да гэхэ гү, али правительствын тогтооһон болзорһоо 70 хоног урид дүүргэхэ уялга абаа. СССР-эй Совнаркомой тогтоолой эрилтын ёһоор трактор ба хүдөө-ажалай машинануудые заһабарилхын хажуугаар МТС-үүд комбайнуудые бэлэдхэхэ байна. Тиимэлэ Гашейн МТС-эй коллективэйхид һунгалтын үдэр хүртэр комбайнын 18 мотор, 8 комбайн заһабарилжа, хүсэд бэлэдхэхэбди гэжэ уялганууд соогоо бэшэһэн байха юм. Үнгэрэгшэ жэлдэ комбайнуудай заһабарилгые оройтуулжа эхилһэн дээрэһээ эрхим шанар сахижа шадангүй байһан алдуугаа дахяад дабтахагүйн зорилгоор Гашейн МТС-эй коллектив бүхы комбайнуудаа 1946 оной июниин 1-дэ заһабарилжа бэлэн болгохо уялга абаба.

Трактор, хүдөө-ажалай машина зэмсэгүүд болон комбайнуудые заһабарилхатаяа нэгэн доро, гашейнхид үбэлэй үедэ хэдэн олон тракторист ба заһабарилгын хүдэлмэришэдые бэлэдхэхэ байна. Тэрэшэлэн Гашейн МТС-эй коллектив тракторист, бригадир ба участково механигуудай дунда техническэ һуралсал эмхидхэжэ, тэдэнэрэй мэргэжэл шадабариие дээшэлүүлхэ уялга абаа.

Гашейн машинно-тракторна станциин коллективэйхид харьятай колхозуудайнгаа хүдөө-ажалай машина зэмсэгүүдые заһабарилхадань туһаламжа үзүүлхэ байна. Эдэ мэтын бодото уялгануудые абажа, республикын бүхы МТС-үүдэй эрэгтэй эмэгтэй тракторист, комбайнер, хүдэлмэришэд ба албахаагшадые социалистическэ мүрысөөндэ уриһан Гашейн машинно-тракторна станциин коллективэй заһабарилагшад хэлэһэн үгэдөө хүрэхын түлөө хормойгоо шуужа оролсоо. Энэдэхид 5 трактор заһабарилжа бэлэн болгоод, һаяар үшөө хэдэн машина заһабарилжа дүүргэхэнь.

Намар-үбэлэй трактор заһабарилгые амжалтатайгаар үнгэргэхын түлөө социалистическэ мүрысөө эмхидхэхые уряалһан Гашейн МТС-эй коллективэй хандалгые ВКП(б)-гэй обкомой бюро зүбшэн хэлсэжэ һайшааба. Тиихэ зуураа, ВКП(б)-гэй обкомой бюро түс уряалые МТС-үүдэй хүдэлмэрилэгшэдэй дунда зүбшэн хэлсэхэ ябадал үргэнөөр дэлгэрүүлхыень, тэрэшэлэн трактор ба хүдөө-ажалай машинануудай заһабарилгын түсэбые болзорһоо урид дүүргэхын түлөө социалистическэ мүрысөө дэлгэрүүлхэ хэрэгтэнь машинно-тракторна станцинуудай партийн организацинуудта туһаламжа үзүүлхыень ВКП(б)-гэй айкомуудые уялгалһан байна.

Гашейн МТС-эй тракторист, комбайнер, хүдэлмэришэд ба албахаагшадай энэ патриотическа үүсхэлые республикын бүхы МТС-үүдэй эрэгтэй эмэгтэй тракторист, комбайнер, хүдэлмэришэд болон албахаагшад дэмжэхэ ёһотой. Энэ хандалгые МТС бүхэн өөһэдөө зүбшэн хэлсэжэ, намар-үбэлэй заһабарилгын сезониие эрхим шанартайгаар, түргэн саг соо үнгэргэхэ тодо һонор хэмжээнүүдые хараалан, СССР-эй Верховно Соведэй һунгалтын хүндэлэлдэ зорюулһан социалистическэ мүрысөөндэ заһабарилагша бүхэниие хабаадуулха байна. МТС-үүдэй директор ба партийна организаци болбол заһабарилагшадай дунда дэлгэрһэн социалистическэ мүрысөөе бодото хүтэлбэреэр хангажа, тэдэнэрэй абаһан уялгануудаа заатагүй дүүргэхэ ябадал хангаха зорилготой.

Аймагуудтахи партийна, советскэ органууд болон трактор ба хүдөө-ажалай машина зэмсэг, комбайнуудые тушаан абаха гүрэнэй комиссиин гэшүүд МТС бүхэнэй трактор машинануудай заһабарилгые болзорһоо урид эрхим шанартайгаар дүүргэжэ, хабарай тарилгые хүсэн түгэс бэлэдхэлтэйгээр угтаха ябадал хангаха байна.

ИНФОРМАЦИОННО МЭДЭЭСЭЛ

ВЛКСМ-эй Центральна Комитедэй ээлжээтэ пленум тухай

Москвада энэ оной ноябриин 27—29-дэ ВЛКСМ-эй Центральна Комитедэй ээлжээтэ XIV пленум хадаа обкомуудай, крайкомуудай, союзна республикануудай комсомолой ЦК-гэй секретарьнарай хабаадалгатайгаар болоһон байгаа.

Пленум ниимэ асуудалнуудые зүбшэн хэлсэбэ: 1) «СССР-эй Верховно Соведтэ һунгалтануудые хэхэдэ залуушуулай хабаадалсаха тухай»; 2) Эмхидхэлэй асуудалнууд.

«СССР-эй Верховно Соведтэ һунгалтануудые хэхэдэ залуушуулай хабаадалсаха тухай» асуудал тушаа элидхэлые ВЛКСМ-эй ЦК-гэй секретарь нүхэр Н. А. Михайлов хэлэһэн байна. Пленум болбол зохихо тогтоол гаргаба.

Пленум болбол ВЛКСМ-эй ЦК-гэй хоёрдохи секретарь болгожо, нүхэр В. Н. Ивановые һунгаһан байна.

Пленумэй баярай заседани дээрэ СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшэ нүхэр М. И. Калинин болбол гитлеровскэ Германида эсэргүүсэжэ Советскэ Союзай хэбэн Эсэгэ ороноо хамгаалгын агуу ехэ дайнай болоһон жэлнүүдтэ Эхэ оронойнгоо үмэнэ гайхамшаг габьяатай байһанайнгаа түлөө ба Эсэгэ орондоо үнэхөөрөө шүтэнги сурталаар советскэ залуушуулые һурган хүмүүжүүлхэ тушаа угаа ехэ хүдэлмэри хэһэнэйнгээ түлөө шагнагдаһан Бүхэсоюзна Ленинскэ Коммунистическэ Залуушуулай Союзда **Ленинэй** орден барюулһан байгаа.

Пленумдэ хабаадалсагшад болбол нүхэр Сталинда эльгээхэ бэшэгые угаа ехэ баяртайгаар батлан абаба.

> ДУУГАА АРБИНТАЙГААР, БҮРҮҮГАА БУЛШАНТАЙГААР ОНДО ОРУУЛАЯ!

Улам һайнаар хүдэлмэрилхэ уялгануудые абаба

Малажалые хүгжүүлхэ гүрэнэй түсөб зүһэн бүрөөр үлүүлэн дүүргэжэ, тэдэнһээ абтаха ашаг шэмыень дээшэлүүлһэн түрүү колхоз, фермэ ба малшад Хэжэнгэдэ ябала бии байна. Тиин, эдэ түрүүшүүл һаяхан болоһон малажалай аймагай выставкэдэ хабаадалсажа, түрүү дүршэл шадабаряа халан абалсаба.

«Комсомол» колхоз малажал хүгжүүлхэ гүрэнэй түсэбые адуу морёор—102,3 процент, эбэртэ бодо малаар—107,6 процент, хони ямаагаар—123,6 процент дүүргэһэн байна. Тэрэшэлэн түс колхоз малажалай продуктнуудые гүрэндэ тушааха уялгата түлбэринүүдээ бүримүһэн дүүргэһэн байха юм. Фермэ, гүүрт бүхэниинь үбэлжэлгэдэ бэлэдхэлые хаһа соонь, һайн шанартайгаар үнгэргөө.

«Манай ажал» колхоз малажалые хүгжүүлхэ гүрэнэй түсэб зүһэн бүрөөр үлүүлэн дүүргэһэнэй түлөө ВКП(б)-гэй айком ба аймгүйсэдкомой дамжуулгын Улаан туг абанхай. Түс колхоз малажалые хүгжүүлхэ гүрэнэй түсэбые адуу морёор—100 процент, эбэртэ бодо малаар—137 процент, хони ямаагаар—170,6 процент дүүргэһэн байна. Малажалай продуктнуудые гүрэндэ тушааха жэлэй түсэбүүдые болзорһоо урид дүүргэһэн, адуу малай байра байдал урин дулаагаар заһабарилһан ба үбһэ тэжээл бардам хүрэхөөр бэлэдхэһэн байха юм. «Ударник» колхоз малажалые хүгжүүлхэ гүрэнэй түсэб зүһэн бүрөөр үлүүлэн дүүргээ. Гүрэндэ мяха, һү, нооһо гэхэ мэтые тушааха түсэбүүдээ болзорһоонь урид дүүргэһэн байна. Бүхы малдаа бардам хүрэхэ үбһэ тэжээл бэлэдхэһэн ба мүн малай байра байдалые саг соонь заһабарилһан байха юм.

«Зургаанай зам» колхоз малажал үсхэбэрилхэ гүрэнэй түсэбые адуу морёор—101 процент, эбэртэ бодо малаар—104,1 процент, хони ямаагаар—100,9 процент дүүргэнхэй. Тэрэшэлэн малажалай продуктнуудые тушааха талаар гүрэнтэйгөө хаһа болзор соонь бүримүһэн тоосоо. 1945—46 онуудай үбэлжэлгэдэ бэлэдхэлые амжалтатайгаар үнгэргэһэн байна. Урин дулаан байра ба үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ хэрэгтэ колхозниигууд эршэмтэйгээр оролсоһон байха юм.

Энгельсын, Сталинай, «Кировэй нэрэмжэтэ», «Заветы Ильича», «Майн I» колхозууд адуу мал үсхэбэрилхэ хэрэгтэ гол анхаралаа табижа түрүүшүүлэй тоодо оролсоһон байна. Эдэ колхозууд үхэр малаа һаруул дулаан байра байдал, шэмэтэй тэжээлээр хүсэд хангажа шадаһан байна. Тэрэнэй ашаар, дурсагдагша колхозууд бултадаа малажалай аймагай выставкэдэ хабаадалсаа.

Малажалай хэдэн олон фермэнүүд гүрэнэй түсэб үлүүлэн дүүргэһэнэй, үбэлжэлгэдэ бэлэдхэлые амжалтатайгаар үнгэргэһэнэй түлөө аймагай выставкэдэ хабаадалсажа, түрүү ажалаа халан абалсаһан байха юм. Тэдэнэй дунда «Комсомол» колхозой МТФ, ОТФ, «Манай ажал» колхозой МТФ, ОТФ ба бусад бии. Эдэ фермэнүүд түл абаха түсэбүүдээ дүүргэһэн, үбэлжэлгэдэ бэлэдхэлые саг соонь үнгэргэһэн, үбһэ тэжээлэй бэлэдхэлдэ эршэмтэйгээр хабаадалсаһан байна.

Малажалай фермэнүүдэй хэдэн олон түрүүшүүл ба мүн адуу мал үсхэбэрилхэ гүрэнэй түсэбые зүһэн бүрөөр дүүргэхэ, үлүүлэн дүүргэхэ, тэдэнһээ абтаха ашаг шэмые дээшэлүүлхэ ябадал хангаһан хэдэн колхозуудай түрүүлэгшэнэр, зооветеринарна специалистнар аймагай выставкэдэ олоороо хабаадалсаа. Тэдэнэй дунда «Комсомол» колхозой түрүүлэгшэ Цырен Эрдынеев, «Зургаанай зам» колхозой түрүүлэгшэ Цыбикжап Пыцыктуев, «Комсомол» колхозой хониной-товарна фермые даагша Митып Содбоев, «Манай ажал» колхозой һүнэй-товарна фермые даагша Чимит Очиров, Тельманай нэрэмжэтэ колхозой адуушан Намдык Найданов, һаалишан Ханда Цыбикова, «Ленин зам» колхозой хонишон Долгор Эрдыниева, үхэршэн Улзы Тумонов, Доодо-Худанай сомоной Ворошиловай нэрэмжэтэ колхозой адуушан Цырма Гармаев ба бусад бии байна. Эдэнэр малажалые хүгжүүлхэ хэрэгтэ үнэн сэхөөр оролсожо, зуннамарай бэлшээриие эрхимээр эмхидхэһэн, үбэлжэлгэдэ бэлэдхэхэ болон үбһэ тэжээл абаха ябадалда бүхы хүсөөрөө оролсожо, горьтойхон амжалтануудые туйлаа.

Выставкэдэ хабаадалсаһан хэдэн колхоз, фермэ болон түрүүшүүл диплом абахын түлөө республиканска выставкомдо зууршалагдаһан байха юм.

Выставкын һүүлээр малажалай түрүүшүүлэй аймагай суглаан үнгэргэгдөө. Тэндэ сугларгашад адуу мал үсхэбэрилхэ гүрэнэй түсэбэй дүүргэлтэ ба 1945—46 онуудай үбэлжэлгын үедэхи зорилгонууд тухай асуудал зүбшэн хэлсэһэн байна. Тэндэ үгэ хэлэһэн колхозниигууд саашадаа улам һайнаар хүдэлмэрилжэ, үбэлжэлгые амгалан тайбанаар дабахабди гэһэн социалистическэ уялгануудые абаба.

Бэлшээриие һайнаар эмхидхэһэнэй аша үрэ

БМАССР-эй Верховно Соведэй нэрэмжэтэ колхозой һүнэй-товарна фермэнүүд малажал хүгжүүлхэ ба тэдэнһээ абтаха ашаг шэмыень дээшэлүүлхын түлөө социалистическэ мүрысөөндэ бултадаа оролсонхой юм. Малшадай дундаһаа эдибхитэй колхозница Дулма Бахалханова гэгшэ түрүү һүүри эзэлэнхэй. Энэ нүхэр бүрүү хашарагуудые харюуһалдаг юм. Мүнөө жэлдэ харюуһалхаа даажа абаһан 40 толгой бүрүү, хашарагуудаа имагтал бэлшээриие зүбөөр хэрэглэжэ, шадабаритайгаар адуулһанай ашаар, бултынь һайн шадалтай болгоһон байна.

Түрүүн тушаажа абахадань эдээн соо шадал шэнээгээр бага хэдэн толгой бүрүү хашарагууд байгаа һэн. Тиин, нүхэр Бахалханова шадал шэнээгээр бага бүрүү, хашарагуудые таргалуулхын зорилгоор, али бүхы аргаяа хэрэглэһэн байна. Тиигэжэ эдэнэрые бүгэдынь дунда шадалтай болгоо һэн. Намар-үбэлэй бэлшээриин дүнгые хаража үзэхэдэ, нүхэр Бахалханова харюуһалдаг бүрүү, хашарагуудайнгаа амидын шэгнүүрые байгуулагдаһан даалгабариһаа 26 процент дээшэнь гаргаһан байха юм.

Эдэ амжалтануудые туйлажа колхоз соо дэлгэрһэн социалистическэ мүрысөөндэ илаһанай ашаар, нүхэр Бахалханова Түнхэнэй аймагай малажалай выставкэдэ хабаадалсаһан байна.

Э. ГРИГОРЬЕВА.

Түрүү зэргын фермэ

Калининай нэрэмжэтэ колхозой хониной-товарна фермэ (даагшань нүхэр Данзанжапов) Сэлэнгын аймаг соо түрүү фермэнүүдэй нэгэндэ оролсодог юм. Түс фермэ хони үсхэбэрилхэ гүрэнэй түсэбые хэдэн олон процентээр үлүүлэн дүүргэһэн байна. Түл абаха түсэбөө түс фермын малшад 131 процент дүүргээ. Тэрэшэлэн нооһо хайшалха түсэбөө саг соонь дүүргэһэн байна.

Үбэлжэлгэдэ бэлэдхэлые фермын хүдэлмэрилэгшэд амжалтатайгаар шиидхээ. Хониной байранууд хүсэд һайнаар заһабарилагдажа урин дулаан болонхой. Фермын хонишодой хүсөөр 982 центнер үбһэн бэлэдхэгдэһэн байха юм.

Иигэжэ түрүү һүүри эзэлһэн түс фермэ малажалай аймагай выставкэдэ хабаадалсаһан байна.

Б. ЦЫРЕНОВА.

Адуу моридто эзэн бусаар хандана

Хэжэнгын аймагтахи гүрэнэй комисси болбол адуу малай үбэлжэлгэдэ бэлэдхэлые тушаан абаха хүдэлмэреэ дүүргэбэ. Тэрээнэй дүн дээрэһээ харахада аймагай түрүү колхозууд адуу малай үбэлжэлгэдэ бэлэдхэлые хаһа соонь, һайн шанартайгаар дүүргэһэн байба. Тиигэбэшье, үбэлжэлгэдэ бэлэдхэлые өөрөө бүтэхэ ябадалда найдажархёод, малай байра байдалнуудые аяар мүнөө хүртэр хүсэд заһабарилаагүй, тэрэшэлэн үбһэ тэжээл нэмэжэ суглуулаагүй колхозууд аймаг соо олон байһаниинь элирбэ.

«Коминтерн» колхоз үбэлжэлгэдэ бэлэдхэлые илангаяа адуу мориной байра байдалнуудай заһабарилгые тон хангалтагүйгөөр үнгэргэһэн байха юм. Мориной-товарна фермэ үбэлдөө хүрэхэ үбһэ тэжээлшье бэлэдхээгүй, адууи һүрэгүүдтэ урин дулаан байрашье түхеэрээгүй байба. Гадна, энэ артелиин колхозниигууд мори унаада эзэн бусаар хандажа, хэдэн толгой турааһан ба хорооһон байха юм. Аяар 7 моридынь хүдэлмэриин хүсэ абажа бэрахагүй шадалтай болгогдоһон, арба гаран моридынь туража шэнээ тамиргүй болошоһон байна. Мүн хамуу үбшэнтэй табан моридтой аад, тэдэниие аргалхагүйһөө гадна, адуунһаа амяарайнь таһалаагүй байха юм.

Хүдэлмэришэ моридые адуунда табижа таргалуулха түсэбөө мүнөө хүртэр дүүргээдүй байһаар. Моридые колхозниигуудай түсхай харюусалга доро даалгажа үгэхэ ябадалые энэ колхоз мүнөө хүртэр бэелүүлээдүй. Адуу моридто эзэн бусаар хандажа, тэдэниие турааһан, хорооһон гэмтэ нюурнуудта эвэ гэхэ хэмжээ абанагүй. Мориной-товарна фермые даагша Будажапов болбол колхозниигуудай унажа байһан моридые шалгадаггүй ба тэдэндэ эзэн бусаар хандажа тураахаданшье һанаа амар һууха юм.

«Улаан таряашан» колхоз адуу моридто эзэн бусаар хандаһан колхозниигуудые хэһээнгүй тэсэһээр байжа хэдэн олон толгой хорооһон, турааһан байба. Имагтал адуу мориндо эзэн бусаар хандаһан дээрэһээ энэ колхоз арба гаран моридые үхүүлһэн. 13 моридые турааһан ба 6 моридые дундаһаа доошо шадалтай болгоһон байха юм.

Энэ колхозой правлени хүдэлмэришэ моридые колхозниигуудта даалгажа үгөөгүй ба моридые гэмтээһэн хүнүүдтэ гэм зэмэ тоходоггүй байна. Гадна энэ артелиин мориной-товарна фермэ үбэлжэлгэдэ бэлэдхэлые хангалтагүйгөөр үнгэргөө. Үбһэ тэжээл ба урин дулаан байра байдал бэлэдхэжэ адуу моридоо атар тарганаар үбэлжүүлхын түлөө эндэхид шухала анхаралаа табяагүй байгаа. Адуунда нимлүүлжэ хэдэн хүдэлмэришэ моридые таргалуулха байһан аад, мүнөө хүртэр нэгэшье унаа табяадүй.

Үбэлжэлгэдэ бэлэдхэлые тушаажа абаха гүрэнэй комиссиин дүнгүүдээр элирүүлэгдэһэн эдэ ехэ дутуунуудаа ойрын сагта усадхахын түлөө али бүхы хэмжээнүүдые абаха шухала зорилготой байһан дээрэхи колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд мүнөө хүртэр ямаршье хубилалта гаргангүй, нөөхил хэбээрээ һууһаар. Колхозно малажалай эгээл шухала һалбари болохо адуу мориндо иимэ эзэн буса хойрогоор хандажа байһан ябадал мэнэ болтор тэсэжэ байһан Хэжэнгын аймагай партийна, советскэ, газартаряалангай органууд юу бодожо байна гээшэб?

К. ГРЕШИЛОВА.

НКАП-эй № 26 заводой директор Социалистическэ Ажалай Герой Василий Петрович **Баландин.** (ТАСС-эй фотохроника).

СССР-эй АРАДАЙ КОМИССАРНАРАЙ СОВЕДТЭ

Хилын саанаһаа Советскэ Арменидэ армянуудай бусажа ерэжэ байһантай дашарамдуулан хэгдэхэ хэмжээ-ябуулганууд тухай

Хилын саана байһан армянуудта Эхэ орондоо—советскэ Арменидэ бусажа ерэхэ зүбшөөрэл олгохо тухай тэдэнэй хандалгые, мүн тэрэшэлэн Армянска ССР-эй хүтэлбэрилхы органуудай хэһэн зууршалгые анхаралдаа абаад, СССР-эй Арадай Комиссарнарай Совет болбол хилын саанаһаа Эхэ орондоо армянуудай бусажа ерэжэ байһанай дашарамда хэгдэхэ хэмжээ-ябуулганууд тухай түсхай шиидхэбэри гаргаба.

Армянска ССР-эй Арадай Комиссарнарай Совет хадаа мүнөө хилын саанахи оронуудта һуужа байһан аад, бусажа ерэхэ хүсэлэнтэй байһан армянуудай бусалгые эмхидхэхэ зүбшөөрэлтэй болоо, мүн тэрэшэлэн Эхэ орондоо бусажа байһан армянуудай гэр байрын барилгада, тэрэ гэрэйнь мүнгэнэй 50 процентые үгэжэ, гүрэнэй зээлэ гаргаха даалгабари үгтэбэ.

Хилын саанаһаа СССР-тэ бусажа ерэжэ байһан армянууд шэнэ нютагтаа зөөжэ асарһан өөһэдтөө хабаатай зөөриин түлөө таможенно пошлини түлэхэ ябадалһаа сүлөөлэгдэхэ байна. (ТАСС).

БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй

УКАЗ

Бурят-Монгол АССР-эй медицинскэ хүдэлмэрилэгшэдые БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха тухай

Хүдөөгэй хүн зониие эмнэн хараха талаар оролдосотой сэхээр хүдэлмэрилһэнэй түлөө Бурят-Монгол АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаха гэбэл:

1. **Армянинова** Зоя Ивановнае—фельдшер, Закаменай аймагай Бур-Пакирай фельдшерскэ пунктые даагша.
2. **Братеньнева** Лина Родионовнае—Мухаршэбэрэй аймагай больницын медицинскэ сестра.
3. **Брусенцова** Анна Петровнае—врач, Түнхэнэй аймагай больницые даагша.
4. **Вербенко** Ульяна Семеновнае—врач, Баргажанай аймагай Телятниковска участково врачебнэ амбулаториие даагша.
5. **Гергенов** Султан Салаевичые—фельдшер, Түнхэнэй аймагай Хойтоголой фельдшерскэ пунктые даагша.
6. **Глазунова** Мария Андреевнае—Түнхэнэй аймагай Кыренэй больницын акушерка.
7. **Данилова** Анна Никифоровнае—фельдшер, Яруунын аймагай Усть-Зазинска фельдшерскэ пунктые даагша.
8. **Иваницкий** Владимир Петровичые—фельдшер, Иволгын аймагай Сотниковско амбулаториие даагша.
9. **Мангутова** Мария Манжеевнае—фельдшер, ажалшадай депутадуудай Ахын аймагай соведэй гүйсэдкомой элүүрые хамгаалгын таһагые даагша.
10. **Потанина** Татьяна Ильиничнае—врач, Иволгын аймагай Оронгын участково врачебнэ амбулаториие даагша.
11. **Стрела** Иван Ананьевичые—врач, ажалшадай депутадуудай Зэдын аймагай соведэй гүйсэдкомой элүүрые хамгаалгын таһагые даагша.
12. **Сотникова** Анастасия Николаевнае—фельдшер, Заиграйн аймагай Ново-Брянска фельдшерско-акушерскэ пунктые даагша.

БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшэ **Г. ЦЫДЕНОВА.**

БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретарь **В. МОНКЕТОВ.**

г. Улан-Үдэ. Соведүүдэй Байшан 1945 оной ноябриин 27.

Офицернүүдэй шатарай турнир болобо

Н-скэ частьда офицернүүдэй шатарай турнир болоо. Тэрэнэй нээгдэхын урда тэрэ жюриин түрүүлэгшэ капитан Бирюля болбол һаяхан США ба Советскэ Союзай шахматистнуудай хоорондо болоһон радиоматчын дүнгүүдтэй турнирта хабаадагшадые танилсуулба.

Турнир бүхэли үдэртөө боложо, нүхэд Калинин, Брапев, Посотенков гэгшэ офицернүүд илажа гараба.

Улан-Удын мяханай комбинадай стахановка Нүхэр Афанасьева. Энэ болбол нормоёо 130—150 процент дүүргэнэ.

О. Зенкиин фото.

ТРАКТОР ЗАhАБАРИЛАГШАДАЙ МҮРЫСӨӨН

СССР-эй Верховно Соведэй hунгалтануудай хүндэлэлдэ зорюулан социалистическэ мүрысөө эмхидхэхэ тухай Гашейн МТС-эй коллективэй тракторист, комбайнер, хүдэлмэришэд ба албахаагшадай Бурят-Монгол АССР-эй эрэгтэй эмэгтэй тракторист, комбайнер, хүдэлмэришэд ба албахаагшадта хандаhан уряае Хэжэнгын машинно-тракторна станциин заhабарилагшад халуунаар угтаба. Трактор машинануудые заhабарилжа байhан бүхы хүдэлмэрилэгшэд намар-үбэлэй заhабарилгые болзорhоонь урид, эрхим шанартайгаар дүүргэхэбди гэhэн социалистическэ уялгануудые абажа барандаа мүрысэбэд.

Тус МТС-эй коллектив намарүбэлэй заhабарилгые эхилhэнhээ хойшо 7 трактор бэлэн болгожо гаргаа. Нүхэр Доржиев, Назаров гэгшэд нэгэ-нэгэ трактор заhабарилhан байна. Эдэ нүхэдэй хүтэлбэрилдэг бригадын члэнүүд ажал хүдэлмэреэ зүбөөр эмхидхэжэ, заhабарилагша бүхэнэй үдэр бүриин даалгабарие эрхим шанартайгаар үлүүлэн дүүргүүлхын түлөө тэмсэнэд.

Гашейнхидай хандалгые зүбшөэн хэлсэжэ hайшаагаад байхадаа дээрэхи заhабарилагшад ажалай жаяг заршам улам шангадхажа, заhабарилгын бүхы сезон соо үнэр бүтээсэ ба эрхим шанар түйлаха уялгануудые абаа. Тэрэшэлэн МТС-эй бүхы тракторист, комбайнер болон заhабарилагшад трактор, комбайн ба прицепной машина зэмсэгүүдые гашейнхидай Сайгуулhан болзор соо дүүргэхэбди гэжэ нэгэн хүн шэнгеэр мэдүүлhэн байна.

Ш. ШОЙНХОРОВ.

Бэлшээрэ хэрэглэнгүй бэлэн тэжээл гаргашална

БИЧУРА. (Телефоноор абтаба). Ново-Стретенскэ сельсоведэй Сталинай нэрэмжэтэ колхоз нёдондо жэлдэ үбhэ тэжээлээр дутажа нилээдгүй ехэ гарзада ороо hэн. Теэд, тус колхоз энэ алдууhаа hургаал абангүй харин дахяад дабтажа байха юм. Энэ колхозой таряанажалай бүхы бригаданууд халуун намарhаа эхилжэ адуу моридоо бэлшээнгүй зелёнкоор тэжээжэ байhаниинь энээндэ болото баримта боложо үгэнэ. Тиигэжэ энэ колхоз аяар 400 гаран центнер зеленкые үрижэрхёод байна.

Үнэтэ тэжээлые үрижэ хороожо байhан тухайнь тус колхозой правлениин түрүүлэгшэ Ивановhоо асуухада: «бэлшээриимнай хагда погоогүй тулада хүдэлмэришэ моридые садхаанагүй» гэжэ харюусадаг байха юм. Энэ юу харуулнаб гэхэдэ, үнэтэ тэжээлые зорюутын hаналаар хороожо гүрэнэй урда зэмэтэй болоhон харюусалгагүй түрүүлэгшын нэтэрүү ябадалые сэхэ заажа үгэнэ.

Колхозой үбhэ тэжээлые халуун намарhаа хойшо үрижэ байhан дээрэхи колхозой хүтэлбэрилэгшэдтэ тэм зэм амасуулха тухай Бичурын аймагай хүтэлбэрилхы эмхи-зургаанууд шанга хэмжээнүүдые абаха уялгатай.

Гадна, Бичурын аймагта гансашье энэ колхоз тэжээлээ иигэжэ гаргашалаа бэшэ, харин зарим фермэ, гүүртнүүдшье үбэлэй үедэ хэрэглэхэ үбhэ hолоомоёо үрижэ гаргашалhан ябадал харуулна. Теэд, энэ ябадалые болюулха тушаа аймагайхид анхарааагүй байна.

Е. КУПРАШ.

Немецкэ сэрэгэй гол ехэ гэмтэ ябадал хэгшэдые сүүдлэхэ Нюрнбергдэхи процесс

Ноябриин 28-ай үглөөнэй заседани

НЮРНБЕРГ, ноябриин 28. (ТАСС). Трибуналай үглөөнэй заседани дээрэ американска гэмнэлтын түлөөлэгшэ Олдермен гэгшэ эбтэ амгалан байдалда эсэргүүсэжэ гитлеровскэ гэмтэ ябадалтанай хэhэн ниитын заговор тухай хэлэhэн байгаа. Гитлеровецүүдэй заговорто эгээн түрүүн хорлогдоhон Австрида эсэргүү агресси хэхэ гэhэн гитлеровскэ түсэбтэ зорюулжа, мүнөөдэр гэмнэгшэ үгэ хэлэhэн байна. Олдермен болбол иимэ заговор хэhыень гансал документнүүдээр бэшэ, мүн урдань үни удаан саг соо Берлиндэ американска генеральна консул байhан аад, hүүлээрынь Венэдэ американска элшэн түлөөлэгшэ байhан гэршэ Джордж Мессерсмит гэгшын гэршэлжэ хэлэhэн үгэнүүдээр элирүүлхэ hанаатай байнаб гэжэ мэдүүлбэ. Мүнөө үедэ Мессерсмит гэгшын Мексикодэ американска элшэн түлөөлэгшэ байhан хадань, тэрэнэй хэлэхэ юумэнь бэшэгээр эльгээгдэжэ, сүүдтэ барюулагдаба.

Үмөөрэгшэд болбол энэ документые буруушаахын тулада өөрынгөө түлөөлэгшые трибуна тээшэ эльгээбэ. Үмөөрэгшэд хадаа Мессерсмидые процесс дээрэ дуудажа асараад, эндэ олон талаhаан hэлгүүлэн байжа асуултыень абаха аргатай болохо hэмди гэжэ дурадхана.

Үмөөрэгшэдэй энэ хүсэлэнние дүүргэхэ гээшэ бэрхэтэй байна, тэрэ хадаа миил формальна талыень хаража процессые hаатуулха байна гэжэ гэмнэгшэ элирхэйлнэ. Трибуналай түрүүлэгшэ лорд Лоуренс болбол энэ тэрэ документые хэрэглэхэ гээшэ хэрзэргэ хуулитай байhан тухай асуудалые трибунал өөрөө шиидхэхэ юм гэбэ. Трибуналай устав хадаа үмөөрэгшэдэй хэлэhэн формальна боломжолгые тойрон гаража шадаха байна гэжэ зааhан байгаа.

Иигэжэ тайлбарилhанайнь hүүлээр, гэмнэгшэ хадаа Мессерсмитын гэршэлhэн тухай хэлэжэ оробо. Мессерсмит болбол өөрынгөө алба тушаалай тиимэ байhан хадань үни удаан саг соо гитлеровскэ Германиин хүтэлбэрилэгшэдтэй, тэдэнэй дундаhаа мүнөө сүүдлүүлэгшэдэй hандали дээрэ hуужа байhан Кейтель, Редер, Ленин болон Крупп Функ, Кейтель, Редер, Ленин болон Крупп фон Болен гэгшэдтэй тон нягта холбоотой байгаа hэм гэжэ Мессерсмит хэлэнэ. Тэрэ хадаа бултантайнь хөөрэлдэдэг байгаа.

Нацистска правительствын бии боложо эхилхэhээ хойшо германска правительствын дээдэ ба доодо чиновнигууд Австрие Германиин состава оруулха гээшэ политическэ ба ажахын талаар шухала удхатай юм, тиимэ хадань тэрэнние ямаршье аргаар заабол бэелүүлхэ ёhотойбди гэжэ хэлэдэг юм hэн гэжэ Мессерсмит заана.

Тиихэ сагта Германи хадаа ямар нэгэн элитэ агресси хэжэ добтолхо аргагүй дан hула байhан юм гэжэ Мессерсмит заана. Ушар иимэhээ, гитлеровскэ заговорщигууд Германи доторхи фашистска диктатурын ёhо гурим шэнги тиимэ гурим Австри дотор байгуулха гэжэ түрүүшын үедэ оролдобо. 1934 оной хабар ба зун, энэ гэршэ бологшо хүнэй американска элшэн түлөөлэгшын тушаалтайгаар ерээд байхадань, террористическэ актнууд, саботаж ба диверси хэхэ ябадалнууд дээрэ-дээрэhээн болоhон байна. Тэдэ бүхы аашанууд Германиhаа үндэhэтэй байгаа бэлэй.

Путч болоhон тухай олон тоото ушар баримтануудые суглуулжа, шалгаад байхадаа, Мессерсмит болбол: «Путч болбол германска правительствын заабаряар хэгдэхэhээ байтагай, харин өөрөө тэрэнние эмхидхэhэн юм» гэжэ заана.

Олдермен болбол путчые германска правительствын эмхидхэhэние гэршэлhэн бусад документнүүдые харуулна. Путчын шал буруу hүрэhан байгаа. 1934 оной июлиин 26-гитлеровецүүдэй табиhан түсэбые таhалдуулhан болобошье гитлеровецүүд сухарьягүй, харин өөрынгөө тактикые хубилгаhан байгаа. 1934 оной июлиин 26-да Гитлер болбол Венэдэ hууха германска элшэн түлөөлэгшын тушаалые бэе дээрээ даажа абыт гэhэн гуйлтатайгаар фон Папенда бэшэг бэшэбэ. Энэ даалтабариин шухала байhыень тэмдэглэхэ зуураа, Гитлер болбол энэ тусхай зорилгые дүүргээд байхадаа, гадаада хэрэгүүдэй министртэ бэшэ, харин сэхэ намда мэдэлтэй байхаш гэжэ Папенда зааhан байна.

Австри болон бүхы зүүн урдахи Европо тушаа ябуулха гитлеровскэ политика гээшэ 1935 оной майн 17-до Гитлертэ Папенай эльгээhэн бэшэг соо харуулагдана, тэрэ хадаа булгаа мэхэ ба провокаци хэжэ, австрийска правительствые немецкэ агентнуудта hуурияа үгэхөөр баадхаад, тэрэнэй hүүлээр хилэ дээрэхи хаалтануудые зайлуулжа, зэбсэгтэ хүсэнүүдэй хоорондо барисаатай болгохо тухай Гитлертэ зүбшөөл үгэhэн байна. Эндэ немецкэ гитлеровецүүдые австрийска гитлеровецүүдтэй нэгэдүүлхэ тухай, зүүн урдахи Европын бүхы оронууд тушаа агресси хэхээр үргэнөөр бодомжолhон түсэбые дүүргэхэ тухай хэлэгдэhэн байгаа. Австрие буляажа абаад байбал «биднэр центральна Европын политикада эдибхитэйгээр хамаархаха ябадалаа hэргээхэбди» гэжэ Папен бэшэнэ.

10 минута соо забhарлалга хэhэнэй hүүлээр, түрүүлэгшэ болбол хэрбээ үмөөрэгшэд гэршэ Мессерсмидтэ асуудалнуудые табиха байбал, тэрээн тухайгаа бэшэг бэшэжэ, трибуналда үгэхэдэнь болоно гэжэ дахяад hануулба.

Трибунал болбол американска гэмнэлтын материалнуудые шагнажа эхилээ. Американска гэмнэлтын түлөөлэгшэ Олдермен болбол Австрида гитлеровецүүдэй хэhэн ажал-ябуулга тухай Мессерсмитын хэлэhые дабтажа хэлэнэ.

Гэмнэгшэ хадаа Германи дотор байhан австрийска гитлеровецүүдэй агентнууд тиихэ сагта байhан австрийска правительствые дэмжэн дүнгэлсэжэ байhан хүнүүдэй список бэлэдхэхэ захиралта абаhан байгаа—гэжэ гэршэлhэн документые сүүдтэ харуулна. Эдэ хүнүүдтэ эсэргүүсэжэ, гитлеровецүүдэй эгээн хатуу шанга хэмжээнүүдые абаха ёhотой байhанниинь документ дээрэhээ элирнэ. Австрийска гитлеровецүүдэй гол зорилгонь хадаа, Австри доторхи хуули засагые буляажа абаха гэhэн байба. Германиhаа абаhан заабариин ёhоор, тиихын тулада али бүхы дайшалхы методые хэрэглэхэ ёhотой байгаа. Германска ба югославска хилэ шадар Австри дотор хоёр террористическэ центр байгуулагдаха ёhотой байба, Германи дотор «австрийска легион» бэлэн болгогдоод байгаа.

Зейсс-Инкварт гэгшэдэ Юайнерай эльгээhэн бэшэг соо болон тэрэ бэшэгтэй хабсаруулагдаhан тоосоото элидхэл соо австрийска гитлеровецүүдэй ажал-ябуулга тухай хэлэгдэнэ, тэрэнэй зарим зүйлнүүд тухай гэмнэгшэ болбол трибуналай үмэнэ уншажа үгэhэн байна. Энэ ажал - ябуулгада сүүдлүүлэгшэ Зейсс-Инквартын хэhэн юумэ тухай дурсаха зуураа, американска гэмнэлтын түлөөлэгшэ болбол Зейсс-Инкварт гэгшэ норвежскэ Квислингын урда тээ байhан анха түрүүшын Квислинг гээшэ гэжэ трибуналай сохом лаблан хэлэхэдэнь болохо гэжэ тэмдэглэнэ.

Гэршэ Мессерсмитын эльгээhэн бэшэг хадаа, Австрие Германитай нэгэдүүлхэ ябадалые бэлэдхэхэ хэрэгтэ сүүдлүүлэгшэ Папенай хэhэн юумые элирүүлжэ үгэбэ.

Гэмнэлтын эдэ документнүүдые уншалгаар ноябриин 28-да трибуналай үглөөнэй .заседани дүүрэб.

Ноябриин 28-ай үдэшын заседани

НЮРНБЕРГ, ноябриин 28. (ТАСС). Ноябриин 28-да трибуналай үдэшын заседани дээрэ гэмнэгшэ Олдермен болбол Австриин эрхэтэй сүлөөтэй ба бэеэ даанхай байлгада эсэргүүсэhэн немецкэ заговор тухай дэлгэрэнгыгээр хэлэжэ үргэлжэлүүлбэ. Энэ заговорай гол идей гээшэнь юун байгааб гэхэдэ: булгаа мэхэ ба сэхэ заналгануудые хэжэ, газаа тээhээнь хашалан үзүүлхэ, мүн австрийска гитлеровецүүд мэтын угаа олон немецкэ агентура Австри дотор hүйдхэлэй хүдэлмэри хэхэ ябадал болоно. Гэмнэгшэ болбол Австрида болоhон событинууд тухай австрийска гитлеровецүүдые ударидагшадай нэгэн болохо д-р Райнер гэгшын зохёоhон ба имперскэ комиссар гаулейтер Бюркельдэ эльгээгдэhэн тоосоото элидхэлые трибуналда харуулна.

Райнёр болбол Австридахи «национал —социалистическэ хүдэлөөн» гэдэгэй хоёр нюуртай ба гэмтэ муухай юумэ хэжэ байhыень өөрынгөө тоосоото элидхэл соо харуулна.

Гэмнэгшэ болбол Зейсс-Инквартын Герингдэ эльгээhэн бэшэгые уншажа үгэнэ, тэрээн соогоо австрийска гитлеровецүүдые ударидагша хадаа миниин бэелүүлhээ Австриин прелательство гээшэ айхабтар бэрхэ байhан юм, юундэб гэхэдэ «улад зон ондоо харгыгаар ябажа» байхаhаа гадна, предательство хэhэн өөрынгөө соратнигуудтай би ганшалдаха ушартай болоо hэм гэжэ гэршэлхэ hанаатай арhандаа баггажа ялан аашалhан байха юм. Австрийска арад зоной эсэргүүсэhэн байгаашье hаань, бэ хадаа «фюрерэй» дура зоригые дүүргэжэ шадааб гэжэ Зейсс-Инкварт hайрхана. Зүгөөр Австри болбол гансал тэрэнэй хэhэн политическэ жульничестваар бэшэ, мүн саг үргэлжэ Германиин хашалан үзүүлжэ байhанай шалтагаанаар гитлеровскэ Германида үрэбхигдэн залгигдаhан байгаа. Папен болбол шадаал hаа түргэ-түргэн Австрида хашалан үзүүлжэ байхые Гитлертэ эльгээhэн бэшэг соогоо хододоо дурадхана. Папен өөрөө австрийска правительствода гитлеровецүүдые оруулхын тулада, мүн тэрээндэ хашалан үзүүлжэ байгаа.

Германи болбол гадаадын политическэ хёморол болохоhоонь айгаад, гансал тэрээн дээрэhээ Австрие сэхэ буляажа абахаhаа таталзаба. Тэрэнние гэршэлхын тулада гэмнэгшэ болбол 1936 оной майн 18-да гэмнэгдэгшэ Нейраттай американска элшэн сайд Буллит гэгшын хөөрэлдэhэн тухай меморандумые уншажа үгэнэ. Нейрат болбол Германи гээшэ гурбан шатагаан дээрэhээ австрийска проблемые түргэнөөр ба эсэслэн шиидхэжэ шадахагүй байна гэжэ сэхэ уруунь мэдэрбэ: Түбхын түрүүндэ Муссолини болбол добтолго хэхээр бэлэн болоhон сэрэгүүдые Австриин хилэ дээрэ гульдхажа асараа. Хоёроор—Австри дотор гитлеровскэ хүдэлөөн ургажа байна. Мэнэ hаяар гитлеровецүүд хадаа хойшолон ехэтэй «шанга хэмжээ» абангүйгөөр хуули засагаа гартаа абахань. Гурбаар—Францитай өөрынгөө хилые Германиин бата бэхи болгоогүй сагта тэрэ хадаа Италитай тулалдаха аюулда орожо болохо байна.

Хоёр жэл болоод байхада гитлеровскэ конспираторнууд Австриин хуули засагые гитлеровецүүдэй гартаа абаха гэhэн боломжолго Германиин туhаламжагүйгөөр бүтэхэгүй байhан хадань, тэрэ «шанга хэмжээе» абаhан байгаа гэжэ харуулхань шухала байна гэбэ. Энэ зорилгоор гэмнэгшэ болбол урдань Австрида канцлер байhан Шушнигай гэршэлжэ хэлэhэн бэшэгые трибуналда дуулгаха гэhэн байгаа. Теэд Зейсс-Инквартые үмөөрэгшэ болбол Шушнигай бэшэгые соносхожо болохогүй, харин тэрэнние өөрыень дуудажа асарха хэрэгтэй гэбэ. Зүблөө хэhэнэй hүүлээр, трибунал болбол үмөөрэгшын гуйлтые хангаба.

Австриин зүгhөө Германиин эрилтые нилээд ехээр дүүргэhэн байгаашье hаань, гитлеровскэ Германи гээшэ өөhэдынгөө эли далда агентнуудые ябуулжа, австрийска правительствые элдэбээр мэхэ гоходо оруулжа байгаа hэн гэжэ гэмнэгшэ хэлэнэ. Гитлеровскэ заговорщигуудта эсэргүү өөрынгөө гэмнэлтын үгые Олдермен болбол урдань Берлиндэ американска консул ба Венэдэ элшэн түлөөлэгшэ байhан Мессерсмитын хоёрдохи бэшэгые уншажа дүүргэбэ. Бүри 1933 ондо Германида алба хэжэ байхадаа би болбол Чехословакиhаа эхилээд, Турци хүртэр зүүн урдахи Европые Германиин эзэлэн абахаа байhан тухай дуулаhан байгааб. Гэбэшье, тэдэнэй ааша хадаа гансал зүүн урдахи Европоор хизаарлагдаагүй. 1933 онhоо эхилэн Украина тухай тон элитэ нацист намда хэлэхэ зуураа, энэ хадаа «манай ажа амидаралай орон» болохо ёhотой юм, юрэ зүүн урдахи Европын манайхинай гарта ороод байгаашье hаань, агуу ехэ Германиин улад зонине эдеэлүүлхын тулада, бидэндэ Украина хэрэгтэй юм гэжэ сэхэ хэлээ hэн».

Бүри тиихэ үедэ, гитлеровецүүд хүсөөрөө орохо гү, али хүсөөрөө орохомнай гэжэ айлгаад, өөhэдынгөө зорилгонуудые бэелүүлхэ бодолтой байhан юм гэжэ Мессерсмит хэлэнэ Тэрэ хадаа, немецкэ буу зэбсэгтэй галзуу ехээр нэмэhыень мүн тэрэ үедэ Вашингтондо эльгээhэн өөрынгөө бэшэгүүдhээ ушар баримтануудые заажа харуулба. Мессерсмит болбол гитлеровскэ Германиин толгойнор уласхоорондын хэлсээнүүдэй өөhэдтөө туhатай байhан лэ сагтань тэрэнние баримталаад, хэрбэе хэрэгтэй более hаань өөhэдынгөө зорилгонуудые хүсэлдүүлхын тулада ямаршье зэмсэг хэрэглэхэ хүмэхэгүй байхабди гэжэ hайрхадал бэлэй.

Энэ документые уншалгаар процессэй 7-дохи үдэрэй үдэшын заседани дүүрэбэ.

Ноябриин 29-эй үглөөнэй заседани

НЮРНБЕРГ, ноябриин 29. (ТАСС). Ноябриин 29-эй үглөөнэй заседани дээрэ юрэнхыдөө Европодо ба тон түрүүн Австрида эсэргүүсэхэ гэhэн гитлеровскэ заговор тухай трибуналай үмэнэ элирхэйлэн хэлэhэн американска гэмнэлтын түлөөлэгшэ Олдерменэй үгэ хэлэлгэ болобо. Олдермен болбол урдань Австрида американска элшэн түлөөлэгшэ байhан Мессерсмитын хэлэhэнние дахяад дабтана. Тэрэ хадаа Австрида эсэргүү гитлеровскэ заговор хэгдэhэн тухай тобшололнуудые суглуулжа хэлэбэ. Гитлеровецүүд гээшэ орон дотороо hүйдхэлэй ажал ябуулжа байхадаа мүн гадаадын политическэ ба сэрэгэй хүсөөр hүрдүүлхэ ябадалые хэрэглэдэг байба гэнэ, Сүүдлүүлэгшэ Зейсс-Инкварт ба австрийска гитлеровец Райнер гэгшэдэй имперскэ комиссар Бюркель гэгшэтэй хоорондоо бэшэг абалсажа байhан ябадал энээнние хүсэд гэршэлнэ. Австрийска гитлеровецүүд Германитай болоод Гитлертэй тон нягта барисаатай байжа, тэрээнhээ хамаг бүхы заабари абажа байгаа, германска фашистнуудай простой агентура болохо Австридахи фашистска заговор хэхэ организаци гээшэ нюуса ба нюуса бэшэ хоёр янзаар байжа өөhэдынгөө hүйдхэлэй хүдэлмэри хэхын тулада, министрнүүдэй тушаал даажа байhан австрийска фашистнуудые сэхэ хэрэглэдэг ба австро-германска хэлсээн гээшэ Австри ба тэндэхи правительство хүдар гитлеровецүүдэй улам олоор шурган орохын тулада зэбсэг болоhон байгаа.

Папенай эльгээhэн бэшэг хадаа Австри дотор бии байhан гитлеровскэ партиин нюуса ба нюуса бэшэ хүбитайнь германска правительствын саг үргэлжэ барисаатай байhыень гэршэлнэ, 1935 оной майн 17-до эльгээhэн бэшэг соогоо Папен болбол нюуса фашистнуудые ударидагша капитан Леопольд гэгшэтэй саг үргэлжэ барисаатай байhыень hайшаахаhаа гадна, харин Папен болбол элшэн түлөөлэгшын тушаалтайгаар hууже байhан правительстводаа эсэргүүсэжэ hүйдхэлэй хүдэлмэри хайшан гээд хэхэ байhан тухай Гитлертэ өөрынгөө зүбшөөл үгэhэн байгаа. Папенай бэшэгүүд, Райнерай Брюкельтэй абалсаhан бэшэгүүд сүүдлүүлэгшэ Зейсс-Инквартын бэшэгүүд, мүн тэрэшэлэн Мессерсмитын хэлэhэн үгэнүүд хадаа, Папен гээшэ Австриин эрхэ сүлөө ба бэеэ даанхай байлгада эсэргүүсэhэн заговорщигуудай нэгэн байхаhаа гадна, тэрэнние үшөө хүгжөөхэ ябадалай эхи гаргадаг хүн байhанниинь тон элеэр гэршэлнэ.

Гэршэ Мессерсмит болбол Австрида эсэргүү заговор хадаа, бүхы Европын арадуудта эсэргүүсэхээр гитлеровецүүдэй хэhэн угаа ехэ заговорай эгээн түрүүшын хуби болоно гэжэ гэршэлнэ. Энэ заговорой түрүүшын үе хадаа зүүн урдахи Европодо хандуулагдаад байгаа. Ушарынь хадаа, эдэ оронуудые булимтаран абалга болбол Европодо дайнай болоо юм hаань, Германска фланг ба тылые хангахаhаа гадна, мүн дайнай болохо үедэ хангажа байхынь тулада немецүүдтэ бааза олгожо үгэhэн байха юм. Хуули засагаа буляажа абаhанайнтаа hүүлээр, гитлеровецүүд болбол өөhэдынгөө заговораар хорлохо—Австри, Чехословаки, Венгри, Югослави ба бусадай уласхоорондын позицинуудые hуладхаха гэhэн галзуу ехэ дипломатическа кампани ябуулжа эхилээ hэн. Элдэбын найдуулга хэлэжэ ба бага оронуудые өөhэд хоорондонь хёморуулжа байхадаа, Германи болбол тэдэнние бүхыдөө Берлинhээ дулдыданги болгохо гэжэ hэдэбэ. Тэрэ хадаа Югославида венгерскэ ба австрийска газарые үгэхэбди, Венгридэ—югославска газарые, Румынида венгерскэ газарые үгэхэбди гэхэ мэтээр найдуулhан байгаа.

«Германиин программые дүүргэхэ хэрэгтэ хани барисаатай байhанай түлөө шагнал хайрануудые үгэхэбди гэжэ Германи хэлэhэн аад, эдэ оронуудта илангаяа Австри ба Чехословакида дотоодын политическэ шунал таража байгаа, тэрэнэй зорилгонь хадаа антинацистска оппозицине hуладхаха ба эдэ оронуудай германска программые баталан абаха ябадалые бэлэдхэхын зорилгоор, нацистска үзэлтэй ба фашистска группануудые бүхэжүүлхэ гэhэн байгаа гэжэ Мессерсмит хоёрдохи бэшэг соогоо гэршэлнэ. Гансахан 1935 оной хабар болоhон hунгалтануудай үедэ генлейновскэ партида мүнгэ үгэхын тулада нацистска парти 6 миллион рейхсмарк гаргашалhан юм гэжэ би найдалтай хүнүүдhээ дуулаhан байгааб. Югославида хорвадууд ба сербүүдэй хоорондохи хуушанай арсалдаата ябадалые hэргээхэhээ гадна, тэндэ габсбургска монархие дахяад бии болгохо ябадалаар айлгаhан байгаа. Венгридэ аграрна бэрхэшээлнүүдые hамбаашалха зуураа. 1936 ондо германска элшэн сайд Макензен гэгшые hөөргэнь дуудажа абаашаха тухай венгерскэ правительствын эрилтэ хүүлхэ hанаатай Венгридэхи нацистска үзэлтэй немецүүдые сэхэ тухиржа байба. Венгридэ ба Польшодо Германи болбол коммунизм ба советскэ Росси гээшэ айлаhатай байна гэжэ hүрдүүлэн айлгадаг байба Румынида антисемитизм бии байhыень улам hүжэрөөжэ, румынска ажаүйлэдбэри дотор еврейнүүд айхабтар ехэ үүргэтэй ба мүн тэрэшэлэн Лупеску гэгшэ еврей угтай байна гэжэ заажа тэмдэглэдэг байба.

Германи гээшэ фашистска түмэр гвардида Кодреану гэгшээр дамжуулан мүнгэ үгэжэ байба «Энэ дипломатическа» хэмжээнүүд хадаа, илангаяа Югослави, Польша болон Венгридэ нилээд аша үрэ үгэбэ. Тэрэ хадаа германска түсэбүүдтэ эсэргүү ябадалда нэгэдэлсэхэ гэхэдэнь, эдэ оронуудта hаад хэхэ гэhэн байгаа. Югославиин элитэ политическэ тушаалтан хадаа нацистска ёhо-гурим гээшэ хуули засагтамнай хэбээрээ үлэхэ юм, германска нааланда хабаадалсаха гээшэ Югославида аюулгүй ябадал болохо байна гэжэ улам ехээр ойлгодог болоо hэн.

Зүгөөр, гитлеровецүүд өөрынгөө hүйдхэлэй хүдэлмэрие гансал хүршэ hууhан бага оронуудта хээдлэ дүүргээ бэшэ, тэдэнэр бусад европейскэ оронуудта элдэбын булгаа мэхэ гаргаба.

«Аншлюсай hэдэлгэ гаргахада Италиин сэхэ хүшэхэ болоод байхадань, Германи болбол нэгэн талаhаа Итали ба нүгөө талаhаа Франци, Англи хоёрой хоорондо үбөө-хяhаа гаргахын тулада, Италиин зүгhөө Абиссинида горьдожо байhан үзэлые хэрэглэhэн байха юм.

Нацистнууд болбол итальянска колониальна авантюрануудые дэмжэлсэхэ шалтагуудаа нюуха гэжэ бури оролдоогүй. 1935 оной зүүн центральна Европодо дураараа аашалха арга олгохо итало-абиссинскэ дайн сэрэгэй эхилhыень нацистнуудай айхабтар ехээр хүлеэжэ байна гэжэ» би дуулаа hэм.

Европодо эсэргүү ябуулгануудые хэжэ байха сүлөөтэй арга олохо гэжэ гитлеровецүүдэй hэдэhэн тухай ба тэрэ аргые олоhон, мүн англо-французска союзнигуудай эбынь таhалhан тухай Мессерсмит хэлэнэ.

Гэмнэгшэ болбол 1937 оной ноябриин 5-да Гитлерэй дэргэдэ болоhон зүблөөн тухай тоосоото мэдээсэлые уншана. Энэ зүблөөн дээрэ Гитлер болбол Европодо залихаhаар добтолхо программа тухай тэндэ суглараагшадта дэлгэрэнгыгээр хэлэhэн байгаа, тиихэдээ энэ программые гурбан ондоо болгоhон байна гэбэл: Австрие булимтаран абаха, Чехословакие булимтаран абаха болон Германиин үмэнэ байhан европейскэ проблемэнүүдые шиидхэхэ гэhэн байгаа.

Трибуналда барюулагдаhан удаадахи документ хадаа Гитлер хооhоор хэлээд дүүргээгүй байhыень гэршэлнэ. Энэ хадаа Германиин бүхы зэбсэгтэ хүсэнүүдые хэрэглэжэ Австрида эсэргүү дай хэхэ гэhэн сэрэгэй таталгын түсэб болоно.

Сүүдлүүлэгшэ Иодлие үмөөрэгрэгшэ д-р Экснер гэгшэ гэмнэгшэ энэ документые хэрэглэхэ гэхэдэнь буруушааба. Сэрэгэй таталгын түсэб гээшэ Австрида эсэргүүсэхээр немецүүдэй hанал бодолые гэршэлжэ шадахагүй, юундэб гэхэдэ түсэб гээшэ юуншье болохо магадгүй. гээд зохёогдодог байна гэжэ хэлэнэ. Тэрэ хадаа, Германиин генеральна штабай ондоо ямар арга хэрэглэхэ гэжэ байhыень харуулха ёhотой. Энэ документын бусад бүлэгүүдые соносхогты гэжэ үмөөрэгшэ сүүдые гуйна.

Трибуналай түрүүлэгшэ Лоуренс хадаа хэрэгтэй болоо hаань гэмнэгшэд энэ документын бусад бүлэгүүдые соносхохобди гэжэ найдуулhыень түбшэн зантайгаар элирхэйлээд, тэрэнь тон зүб гэжэ трибунал тоолоно гэбэ. Үмөөрэгшэд тухай хэлэхэ юм болоо hаа, тэдэнэр иимэ документтэй байhан тула, тэрэнние уншаха аргатай байнабшуу.

Түбшэн даруу зан гаргаhан аудитори тэрэнние зүбшөөжэ миhэд гэнэ. Тиигээд Австрида эсэргүүсэжэ дай хэхэ гэhэн түсэб юуншье болохо магадгүй гэhэн болохотойгоор зохёогдобо гэжэ үмөөрэгшэ хэлэбэ «тэрэ хадаа нацистнууд түсэб гээшые юуншье болохо магадгүй гэжэ зохёодог, Германи хадаа Австрида добтолоогүй, харин түүхэ домог болбол миил эндүү гаргажархиhан байна» гэжэ бидэндэ ойлгуулха hанаатай» гэжэ Олдерменай хэлэхэдэнь хүхэ энеэдэн болоно.

Олдермен болбол 1937 оной намар Нейрат болон Геринг гэгшэдтэй хөөрэлдэhэн тухайгаа гүрэнэй секретарьта американска элшэн сайд Буллитын эльгээhэн бэшэгүүдые уншажа үгэнэ. Тиихэдэ Геринг болбол Австри ба Чехословакие булимтаран абаха болон Германиhаа гадуур байhан бүхы немецүүдые нэгэдүүлхэ hанаатай байнабди гэжэ сэхэ уруунь хэлэhэн байгаа. Гансахан Австрие буляан абаhан ябадал бэшэ, мүн энэ мэтын хамаг бүхы юумэ хадаа немецүүдэй хэhэн айхабтар шанга эрилтээр хэгдэдэг бэлэй. 1937 оной февралиин 11-дэ Австриин правительстводаа австрийска гитлеровецүүдэй оролсохо тухай конкордат гээшэдэ Шушниг шанга эрилтээр гараа табиhан байха юм. Гэмнэгшэ хадаа энээн тухай сүүдлүүлэгшэ Иодлиин дневнигые сүүдтэ харуулна. Тиихэдэ сүүдлүүлэгшэ Кейтель элдэбын булгаа-мэхэ гаргаха ябадалые үйлэдэг бэлэй. Кейтель хадаа немецкэ сэрэгэй түхеэрэлгэнүүд тухай Австри дотор зар-тунхаг гаргахые дурадхаhан байха юм. Тиихын хажуугаар Венэдэ hууhан германска сэрэгэй атташе Берлинhээ бусахаар дуудагдаад байна гэhэн зэрэб үгэ тарааха гэбэ. Энэ документ соо угаа олон зэрэб үгэнүүдынь болото байдалтай таараха байнал даа гэжэ Олдерменэй ажаглан хэлэхэдэнь Нейрат, Фриче хоёр шангаар энеэлдэнэ.

ГРЕЦИИН ГАДААДА ХЭРЭГҮҮДЭЙ МИНИСТР СОФИАНОПУЛОС ГЭГШЫН ТАСС-эй КОРРЕСПОНДЕНТДЭ ХЭhЭН МЭДҮҮЛГЭ

АФИНЫ. (ТАСС). Гадаада хэрэгүүдэй министр Софианопулос гэгшэ греческэ правительство болбол К. К. Родионовые Афиныда hууха СССР-эй элшэн сайд болгожо томилhондонь агреман эльгээбэ гэжэ ТАСС-эй корреспондентдэ мэдээсээд, доро дурсагдаhан мэдүүлгэ хэhэн байна гэбэл:

«Правительство болон би өөрөө СССР-эй элшэн сайд манайда ерэхэ болоhон хадань, илангаяа золтой баяртай байнабди. Греци гээшэ эртэ урдын сагhаа хойшо тон нягта барисаатай байхаhаа гадна, шажан шүтэлгын заншалаар нэгэ байhан хадаа, агуу ехэ советскэ державые гүнзэгыгөөр хүндэлнэ. Греци хадаа 1821 ондо бэеэ даанхай гүрэн болоhонойнгоо түлөө агуу ехэ Россида уялгатай байнаб гэжэ мэдэлэг юм. Греци болбол Улаан Армиин баатарлиг амжалтануудай эшээр харин булимтарагшадай богоолшолгоhоо сүлөөлэгдэhэнөө мэдэнэ. Греци болбол өөрынгөө национальна эрхэ өллэхэ ябадалда Советскэ Союзhаа дэмжээргэ абаха бэзэ гэжэ сохом найдана. Би болбол Сан-Францискын конференци дээрэ танилсаhан советскэ элшэн сайд Родионовтой хамта хүдэлмэрилжэ, греко-советскэ хани барисаание бүхэжүүлхэ угаа золтой байнаб гэбэ.

Харюусалгата редактор Ц. Г. ГАЛСАНОВ.

РЕДАКЦИ ба ХЭБЛЭХЭ ГАЗАРАЙ АДРЕС: г. Улан-Удэ. ул. Ленина, 35. (ТЕЛЕГРАФНА АДРЕС: Улан-Удэ, Унэн). ТЕЛЕФОНУУД: ответ. редактора—23; АТС—1—90; зам. редактора—7.89; ответ. секретаря—3-23; отделов: партийной жизни и промышленности—7-89; сельского хозяйства—6-03; писем и переводов—6-03 (2 зв.); об'явлений—2-64 (2 зв.);

Н—00497. Типография Государственного газетного издательства при СНК БМАССР. Тираж 5.500